

מזן התלמוד

סדר מועד,
מסכת שבת, דף ל"א

דף ל"א: מדותיו המפלאות של הלל הזקן

הלל הזקן, שהיה תנא, היה בעל מדות מפלאות, עד שאפילו כאשר איש אחד נסה להרגיזו בכל דרך, לא הצליח בכה. מה עשה אותו האיש? הוא הלך ליד ביתו של הלל ביום ששי, כאשר הלל חפץ את ראשו לכבוד שבת, והחל לצעק בקול רם: "מי כאן הלל? מי כאן הלל?". הלל הפסיק מהקנותיו לשבת, התלבש, יצא החוצה ושאל את האיש, "מה אתה צריך?". השיב לו האיש, "יש לי שאלה! למה לאנשים שגרים בבבל, יש ראש עגל?"

האמת היא, שכל איש יכול להתרגז שמפריעים לו בהקנות לשבת בשאלות כה מטרידות, אך הלל התגבר על מדותיו והשיב לו, "שאלתך חשובה מאד", והוא הסביר לו בסבלנות מדוע ברא ה' את ראשם של הבבלים עגל. כך המשיך האיש להטריד את הלל, פעם אחר פעם, בשאלות מוזרות ומרגיזות מאד, אך הלל הזקן, לא התרגז, הוא חיך וכל פעם השיב לאיש בסבר פנים יפות.

סרקו את
הברקוד וצפו
בסרטון!

סדר זרעים | מסכת שבת, דפים ל"ו | שבת חוה"מ פסח | י"א-י"ז בניסן (5-11 לאפריל)

למה שותים בליל הסדר דווקא ארבע כוסות?

חכמים נתנו לכך כמה הסברים יפים:
רבי יוחנן בשם רבי בניה אמר שהן כנגד ארבע לשונות גאולה שהזכיר ה' כשדיבר אל משה: "הוצאתי", "והצלתי", "ווגאלתי", "ולקחתי".
רבי יהושע בן לוי אמר שהן כנגד ארבע פעמים שנזכרה המילה "כוס" בחלומו של שר המשקים שמתר יוסף, אשר בעקבותיו נגאל ויצא מהבור.
רבי לוי אמר שהן כנגד ארבע מלכויות ששעבדו את ישראל לאורך הדורות: בבל, פרס, יוון ורומא, וכמו שנגאלנו ממצרים כך ניגאל מהם.
וחכמים אמרו שהן כנגד ארבע כוסות של פורענות שה' ישקה את שונאי ישראל לעתיד לבוא ויעניש אותם.

"מעשה ברבי אליעזר ורבי יהושע ורבי אלעזר בן עזריה ורבי עקיבא ורבי טרפון שהיו מסובין בבני ברק".

יש המפרשים שאותו כינוס של חכמי ישראל לא היה רק לעשיית ליל סדר משותף, אלא כדי לדון כיצד צריך להילחם נגד הרומאים ובמרד בר כוכבא שהתרחש באותה תקופה. לכן, התאספו כולם אצל רבי עקיבא שתמך בבר כוכבא והיה מראשי המרד. החכמים עסקו ביציאת מצרים בכל אותו הלילה וחשבו כיצד עליהם להילחם. ואז באו תלמידיהם ואמרו להם "הגיע זמן קריאת שמע של שחרית", כלומר, הגיע הזמן למסירות נפש על קידוש השם (כפי שאכן יעשה רבי עקיבא, אחד מעשרת הרוגי מלכות, שיקרא קריאת שמע כאשר יוציאו אותו להורג). לכן, אמרו התלמידים, בזכות אותה מסירות נפש של כולנו, נצליח לנצח את הרומאים.

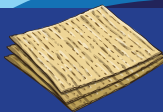
"רשע אומר: מה העבודה הזאת לכם".

הבן הזה נחשב רשע משום שהוא אומר "לכם", כאילו שהתורה ועבודת ה' שייכת לאחרים ולא לו. לכאורה קשה להבין זאת, הרי גם הבן החכם אומר: "מה העדות והחוקים והמשפטים אשר ציוה ה' אלוקינו אתכם"? אז מה בעצם ההבדל בין הבן הרשע לחכם? הרי זה אומר "לכם", וזה אומר "אתכם", וזה נראה ממש אותו הדבר. אז למה זה רשע וזה חכם? התשובה היא **שהבן החכם הזכיר גם את "ה' אלוקינו"**, ובכך בעצם אמר שגם הוא חלק מעם ישראל ועובדי ה', ולא הוציא את עצמו מהכלל. ואילו הבן הרשע לא אמר "ה' אלוקינו", ואמר רק "לכם", ובכך הוציא את עצמו מעם ישראל.

הקב"ה מבטיח לאברהם אבינו בברית בין הבתרים שכך יהיה בעתיד:

"וְגַם אֶת הַגּוֹי אֲשֶׁר יַעֲבֹדוּ דָן אֶנֹכִי וְאַחֲרַי כֵּן יֵצְאוּ בְרָכְשׁ גָּדוֹל" (בראשית ט"ו). על כך נשאלת השאלה הפשוטה: **אם כך כבר נאמר לאברהם, דהיינו, אם ה' גזר על המצרים שישעבדו את ישראל, מדוע הוא מעניש אותם אחר כך?** הרי הם בסך הכול מילאו את רצונו של הקב"ה, אז למה מגיע להם עונש? הרמב"ן עונה על כך ואומר שעונשם של המצרים בא עליהם משום שהמצרים לא הסתפקו רק בלשעבד את ישראל, **אלא הוסיפו על כך עוד דברים: עינו אותם באכזריות, התעללו בהם והשליכו את תינוקותיהם לים.** זה כבר היה הרבה מעבר למה שגזר ה', ולכן נענשו על כך.

"אילו קרבנו לפני הר סיני ולא נתן לנו את התורה, דיינו".

שואלים על כך חז"ל: **איך אפשר לומר על כך "דיינו"? וכי איזו תועלת יש בהתקרבות להר סיני אם לא מקבלים עליו את התורה?**

תשובתם של חז"ל יפה מאוד: כשחנו בני ישראל מול הר סיני נאמר בתורה **"וַיִּחַן שֵׁם יִשְׂרָאֵל נֹגַד הָהָר"**, ועל כך כתב רש"י שבאותה שעה שעמדו ישראל תחת הר סיני וחיכו לקבל את התורה הם היו באחדות גדולה: **"כאיש אחד, בלב אחד"**.

על כך אומרת ההגדה: **דיינו. גם אם נגיע לאחדות שכזו בעם ישראל, אפילו אם לא נקבל את התורה - דינו.** רק בשביל האחדות הזו היה כדאי לצאת ממצרים ולעמוד תחת הר סיני.

הכוס החמישית - הכוס של אליהו

חכמי התלמוד נחלקו האם **לשתות כוס חמישית בליל הסדר או לא?** בסופו של דבר נפסק להלכה ששותים רק ארבע כוסות, אך בכל זאת נהגו למלא כוס חמישית ולא לשתות אותה. הכוס החמישית הזו נקראת **כוסו של אליהו הנביא**, משום שכשיבוא אליהו הנביא, רק אז הוא יכריע במחלוקת לגבי כמה כוסות צריך לשתות בליל הסדר.

אפיקומן

מקורה של המילה "אפיקומן" הוא כנראה ביוונית, ופירושה הוא **קינוח סעודה**. במשנה נאמר **"אין מפטירין אחר הפסח אפיקומן"**, כלומר, אחרי אכילת קרבן הפסח לא אוכלים קינוח כדי שטעם הקרבן יישאר בפה.

חד גדיא

השיר שאנו שרים בסוף ליל הסדר. "חד גדיא", כלומר, **גדי אחד**, הוא בעצם **משל לתולדות עם ישראל**. הגדי מסמל את ישראל ואילו החיות והדמויות השונות מסמלות את האויבים והעוזרים שקמו להילחם בעם ישראל לאורך הדורות. סוף השיר הוא שהקב"ה ישמור על עם ישראל מפני כל האויבים ויביא את הגאולה השלמה.

מועדים לשמחה חגים וזמנים לששון

סיפורים מעבדות לחירות

חג הפסח הוא סיפור היציאה מעבדות לחרות של עם ישראל. לפניכם לקט סיפורים קצר על אירועים ודמויות ששאפו לחירות:

מבצע שלמה

מבצע שלמה (שהתקיים ב"א-י"ב סיון תשנ"א, 24-25 במאי 1991) היה מבצע להעלאתם לארץ של יהודי ביתא ישראל מאתיופיה. המסע הנועז התבצע באמצעות רכבת אווירית שכללה 30 מטוסים, שפינו 14,310 יהודים בתוך כ-36 שעות. **המבצע נקרא על שם שלמה המלך** שפגש את מלכת שבא, שלפי המסורת האתיופית היא בת ארצם. האירוע שדרבן את הוצאת המבצע אל הפועל הוא נפילת השלטון באתיופיה בידי מורדים, אירוע שעורר חשש לגורלם של היהודים שם. על המבצע פיקד אמנון ליפקין-שחק והשתתפו בו גם הג'וינט, "המוסד", השב"כ וכ-70 לוחמים מיחידת שלדג, שאבטחו את אזור נמל התעופה. **במבצע נקבע שיא עולמי לאחר ש-1,087 איש הוטסו במטוס בואינג 747 של חברת אל על.**

בתוככי אחד המטוסים במבצע שלמה (נתן אלפרט, Wikipedia)

נתן שרנסקי

(נולד בט' שבט תש"ח, 20 בינואר 1948).

שרנסקי נולד בברית המועצות בשם אנטולי בוריסוביץ', היה ציוני נלהב ועודד יהודים לעלות לארץ. בקשותיו שלו לקבל היתר עלייה נדחו מסיבות "ביטחוניות". הוא פעל לשמירה על זכויות אדם והפך לדוברם של אסירי ציון ומסורבי העלייה. בשנת תשל"ז (1977) נעצר והואשם בבגידה, ריגול והסתה. **בית המשפט גזר עליו 13 שנות מאסר. שרנסקי שרד את קשיי המעצר ושמר על חירותו הנפשית בזכות דבקו בזהותו היהודית ותשוקתו לעלות לארץ.** הוא הפך לסמל המאבק לשחרור יהודי ברית המועצות. לאחר מאבק ולחצים רבים, ופעילותה הרבה של אשתו אביטל, החליטו השלטונות לשחררו במסגרת עסקה עם ישראל, **ובשנת תשמ"ו (1986) השתחרר ועלה לארץ.** הוא שימש כשר בממשלות ישראל, ומכהן עתה כיו"ר הסוכנות היהודית.

מבצע יונתן - מבצע אנטבה

מבצע יונתן, המכונה גם **מבצע אנטבה** ו"כדור הרעם", הוא שמה של פעולה צבאית שביצע צה"ל באוגדה ב-ו' תמוז תשל"ו (4 ביולי 1976) כדי לשחרר 105 נוסעים יהודים, ישראלים ואנשי צוות מטוס אייר פראנס, שנחטפו על ידי טרוריסטים במהלך טיסתם מירושלם לצרפת. מבצע זה היה מסוכן ונועז במיוחד, שכן החטופים הוחזקו במדינה עוינת ורחוקה. הוא הוצא לפועל בשל סירובה של ישראל להיענות לדרישות החוטפים ולשחרר אסירים ביטחוניים. לוחמי סיירת מטכ"ל וצנחנים הונחתו באנטבה בחשאי ממטוסי תובלה והצליחו להשתלט על שדה התעופה, להרוג את המחבלים ולהחזיר לארץ את רוב בני הערובה. **במהלך המבצע נהרג מפקד סיירת מטכ"ל, יונתן (יוני) נתניהו, ובעקבות זאת נקרא המבצע על שמו.**

קבלת הפנים לכוחות השבים עם החטופים בשדה התעופה בישראל (MOSHE MILNER, לשכת העיתונות הממשלתית)

היוצא בימי ניסן ורואה אילנות מלבליים,
מברך את ברכת האילנות
'ברוך שלא חסר בעולמו כלום,
וברא בו בריות טובות ואילנות טובות,
להתנאות בהן בני אדם'
תלמוד בבלי, מסכת ברכות, דף מ"ג

תפזורת!

מצאו בתפזורת את עשר המכות ואת כל סימני ליל הסדר:

ו	ר	ח	צ	ר	ו	ר	מ	ב	מ
ח	מ	צ	ד	ב	ר	ש	ג	ד	ו
ו	י	פ	ל	כ	י	נ	י	מ	צ
ש	ח	ר	ל	ו	כ	ש	ד	כ	י
כ	צ	ד	ה	ר	ר	ח	ה	ר	א
ת	א	ע	ר	ו	ב	י	צ	פ	מ
א	ר	ב	ה	ת	ר	נ	ח	ס	צ
ק	ד	ש	ל	ג	ד	נ	ר	צ	ה
כ	ר	ו	ע	נ	ח	ל	ו	ש	ז
ז	כ	ו	ר	כ	צ	צ	פ	ו	נ

"רבי יהודה היה נותן בהן סימנים: דצ"ך, עד"ש, באח"ב".

על הסימנים הללו נשאלת השאלה הפשוטה:
**מדוע היה צריך רבי יהודה לתת סימנים
במכות? האם קשה לזכור אותן בלי זה?**
אחת התשובות היא שרבי יהודה בא להראות
שהמכות התחלקו לשלוש קבוצות, וכל אחת
משלוש הקבוצות האלה פעלה באופן אחר.
שלוש המכות הראשונות, דם צפרדע וכינים,
מתרחשות למטה, עולות מתחת לאדמה
ומכות במים ועל העפר.
שלוש המכות השניות, ערוב דבר ושחין,
מתרחשות על פני האדמה, באדם ובהמה
שמתהלכים עליה.

ארבע המכות האחרונות יורדות מהשמים. כך
הראה ה' למצרים שהוא שולט בכל העולם,
גם באדמה ובמים, גם בבהמה ובבעלי החיים,
וגם בדברים היורדים מהשמים.

**יש בהגדה של פסח מעין "תחרות" בין
החכמים**, כאשר כל אחד מהחכמים מנסה
להרבות את מספר המכות שהביא ה' על
המצרים. **מדוע בעצם מנסים החכמים להוכיח
שהיו יותר מכות במצרים?**

אחת התשובות לשאלה זו היא של הגר"א,
הגאון מווילנא, שאומר כך: בספר שמות ה'
מבטיח לעם ישראל: **"כל המחלה אשר שמתי
במצרים לא אשים עליך כי אני ה' רפאך"**.
מפסוק זה עולה שה' מבטיח שהמחלות שהיו
במצרים לא יהיו לעם ישראל. **לכן מנסים**

**חכמים להרבות בכמה שיותר
מכות ומחלות במצרים, כי כך
מובטח שכל המחלות הללו לא
יחולו על עם ישראל.**

